

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ У СФЕРІ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЇЇ СТАН У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Досліджується вплив дерегуляції підприємницької діяльності на її розвиток у регіоні на прикладі Івано-Франківської області. Визначено напрями активізації політики державної підтримки малого та середнього підприємництва. Запропоновано заходи, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання подальшого розвитку підприємницького середовища.

Ключові слова: мале підприємництво, реформування, дерегуляція, партнерство, середній клас.

I. T. ZVARYCH, O. I. ZVARYCH
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

INFLUENCE OF ECONOMIC REFORM IN DEREGULATION OF BUSINESS ACTIVITIES ON ITS STATE IN IVANO-FRANKIVSK REGION

Abstract - We investigate the influence of business deregulation on its development in the region as an example of Ivano-Frankivsk region. We define the intensification directions of state support policy for small and medium businesses. We propose the measures that aimed at creating a favourable investment climate and promote further development of the business environment.

Keywords: small business, reform, deregulation, partnership, middle class.

Вступ

Як зазначено у Щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році», «упровадження заходів щодо продовження послідовної дерегуляції підприємницького середовища стало одним із провідних напрямків реформування у 2012 р.» [1, с. 38]. Тому є надзвичайно важливим проаналізувати розвиток зумовлених цим тенденцій у регіональному контексті, увага до якого, навіть зважаючи на значне число публікацій з окресленої проблематики загалом, помітно ослабла.

Постановка завдання

На цей час в Івано-Франківській області працюють понад 7,2 тис. малих, 311 середніх і 22 великих підприємства та майже 60 тис. фізичних осіб-підприємців. За часткою малих підприємств у загальній їх кількості (95,6 відс.) вона займає перше місце серед регіонів України. У сфері малого підприємництва заробляють на життя 125,5 тис. осіб, або чверть від усіх жителів працездатного віку, що забезпечує другу позицію у державі. Частка продукції суб'єктів малого і середнього бізнесу становить 63,0 відс. від загальнообласного її виробництва. Щорічно зростають їх податкові надходження до бюджетів усіх рівнів, які становлять на сьогодні майже 950 млн грн, або 22,6 відс. від усіх надходжень 2012 року (за I квартал 2013 року – 245,8 млн грн, або 24,0 відс. від загальних надходжень) [2, с. 99].

Результати дослідження

Реалізація положень ініційованої Президентом України В.Ф. Януковичем Програми економічних реформ на 2010–2014 рр., початок пенсійної та кульмінація податкової реформ (попри їх неоднозначні оцінки у суспільстві¹) заклали основні передумови дерегуляції середовища підприємницької діяльності. Зокрема, впроваджено низку практичних заходів:

- зменшено кількість видів діяльності, що підлягають ліцензуванню;
- посилено загальну безпеку продукції та відповідальність за збиток у разі виявлення у ній дефектів;
- створено єдиний орган сприяння залученню інвестицій і його територіальні підрозділи (Регіональний центр з інвестицій та розвитку);
- знижено ставку податку на прибуток до 19 %; до того ж у 2014 р. вона має знизитись до 16 %, ПДВ – до 17 %, що забезпечить найнижчі номінальні ставки цих платежів у Європі;
- скорочено кількість податків і зборів – замість 29 загальнодержавних і 14 місцевих залишено відповідно 18 і 5;
- запроваджено комплекс податкових пільг, у тому числі:
 - тимчасове звільнення окремих економічних операцій від сплати ПДВ;
 - преференції при оподаткуванні прибутку підприємств;
 - тимчасове звільнення від оподаткування прибутку для підприємств окремих галузей;
 - надання податкових канікул на 5 років для малого бізнесу у вигляді нульової ставки податку на прибуток;
 - право на звільнення від сплати земельного податку;

¹ При цьому задля об'єктивності зауважимо, що у Щорічному Посланні... зазначено (с. 41) «Україна посіла шосте місце серед країн Європи та Центральної Азії за найбільше поліпшення системи оподаткування за останній рік».

- механізм прискореної амортизації виробничого обладнання;
 - надання можливості для підприємств окремих галузей оформлювати податкові зобов'язання податковим векселем;
 - створено сприятливу для підприємців модель спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності;
 - запроваджено єдиний соціальний внесок, який замінив обов'язкові платежі до чотирьох фондів державного соціального страхування (загалом за новим механізмом із зарплати працівника відраховується близько 3,6% (2% – до Пенсійного, 1,6 % – до інших соціальних фондів);
 - істотно спрощено процедури створення підприємств, зокрема, скасовано вимоги до мінімального розміру статутного капіталу та нотаріальне посвідчення установчих документів.
- Вагомими кроками на підтримку розвитку підприємництва стали також:
- суттєве скорочення переліку економічних злочинів і пом'якшення каральних санкцій;
 - скасування третини ліцензій на господарську діяльність;
 - спрощення процедури її припинення юридичними і фізичними особами за їхнім рішенням;
 - скасування свідоцтва про державну реєстрацію суб'єктів господарювання та необхідності дозволу Міністерства внутрішніх справ України на виготовлення ними печаток;
 - визначення вичерпного переліку документів дозвільного характеру, які видаються за принципом «єдиного вікна»;
 - спрощення порядку проходження технічного огляду транспортного засобу.

Ці та інші заходи реформування започаткування бізнесу, реєстрації власності та оподаткування підприємницької діяльності дали змогу Україні, за оцінкою рейтингу Doing Business – 2013, стати найактивнішою державою у регіоні і третьою з-поміж країн світу, які найінтенсивніше здійснюють політику реформ щодо створення сприятливого підприємницького середовища у власних національних економіках. Загалом же у цьому рейтингу Україна поліпшила свою позицію на 15 пунктів і посіла 137 місце з-поміж 185 держав світу (у 2012 р. – 152) за сприятливістю умов для підприємницької діяльності, а за показником «створення підприємств» – піднялася зі 116 на 50 позицію [1, с. 40].

Водночас, на місцевому рівні з метою удосконалення видачі документів дозвільного характеру 3 січня 2012 року в Івано-Франківську відкрито один з перших в Україні обласний дозвільний центр, де видається близько 50 видів документів дозвільного характеру за принципом "єдиного вікна". На сьогодні в області діє 20 дозвільних центрів, якими впродовж 2012 року видано 15 тис. таких документів, що втричі більше, ніж у 2011 році. Для подальшого спрощення започаткування підприємницької діяльності та оформлення документів дозвільного характеру з 2010 року успішно діє Центр надання адміністративних послуг міста Івано-Франківська, де можна отримати 84 адміністративні послуги. Тут запроваджено електронну чергу і електронний документообіг, створено сайт, завдяки якому всі відвідувачі мають можливість у реальному часі дізнатися про вичерпний перелік документів, видрукувати бланк заяви для отримання адміністративної послуги і перевірити стан виконання замовлень. Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» такі центри мають запрацювати в усіх районах та містах обласного значення [2, с. 9]. При цьому з метою розширення мережі центрів надання адміністративних послуг молодіжний громадський центр "Еталон" за підтримки облдержадміністрації виграв грант Європейської комісії на реалізацію проекту "Підвищення якості та ефективності надання адміністративних послуг населенню Івано-Франківської області через співпрацю громади і влади". Ним передбачено утворити у 2013 році 3 районних центри надання адміністративних послуг, вартість проекту становить 2,0 млн гривень.

Для забезпечення доступності до адміністративних послуг широких верств населення, зокрема соціально незахищених, та економії часу громадян розпочато реалізацію проекту "Адміністративні послуги: спрощений доступ через пошту" відповідно до укладеного Меморандуму між облдержадміністрацією та Івано-Франківською дирекцією ДП "Укрпошта", визначено перелік адміністративних послуг, які можуть у такому порядку надаватись, розроблено комплекс спільних заходів з його реалізації. На цей час продовжується навчання персоналу районних відділень поштового зв'язку для забезпечення можливості прийняття та повернення ними документів для отримання населенням адміністративних послуг. Завдяки узгодженим діям органів влади та керівництва дирекції ДП «Укрпошта» область випереджає графік впровадження проекту. На сьогоднішній день вже забезпечено доступність отримання таких послуг у 128 поштових відділеннях пілотних Тлумацького, Гисменицького, Рогатинського і Галицького районів.

З метою створення комфортних умов для платників податків з 2011 року на базі державних податкових інспекцій функціонують 15 Центрів обслуговування платників податків. При цьому сервісний центр ДПІ в м.Івано-Франківську визнано кращим в Україні, а концепцію його створення та функціонування взято за основу в усіх регіонах країни.

В Україні та в області, зокрема, активно розвивається інфраструктура підтримки малого підприємництва для надання суб'єктам господарювання фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, науково-технологічної, консультативної, маркетингової, кадрової та освітньої підтримки. Ринкова інфраструктура області налічує 18 бізнес-центрів, 3 бізнес-інкубатори, Регіональний фонд підтримки підприємництва та 6 його відокремлених підрозділів, 1 технопарк, 2 лізингові центри, 25 кредитних спілок тощо. При цьому надзвичайно важливим є збереження та розвиток діяльності уже діючих бізнес-центрів, які, на нашу думку, мають бути послідовно трансформовані у бізнес-інкубатори.

З метою підтримки підприємців-початківців у 2011 році через залучення міжнародної технічної допомоги створено 3 нових бізнес-інкубатори (Івано-Франківськ, Городенка, Рогатин), що дало можливість новоствореним суб'єктам господарювання безкоштовно користуватись офісними приміщеннями, оргтехнікою, засобами зв'язку. На цей час у бізнес-інкубаторах області обслуговується понад 70 підприємців-початківців, які, окрім офісних приміщень і техніки, отримують консультаційну допомогу професійного бухгалтера, юриста, економіста на безоплатній основі. Після завершення цього Проекту для залучення до започаткування власної справи також студентів і молоді Регіональним фондом підтримки підприємництва спільно з Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу підготовлено проект договору щодо створення на його базі Центру розвитку підприємництва "Бізнес-інкубатор", відкриття якого планується в серпні ц.р.

За підтримки місцевих органів влади у співпраці з громадськими організаціями бізнес-інкубатори можуть надавати послуги з розвитку стартап-проектів, забезпечувати подальший їх супровід та залучення інвестицій у стартап-компанії, спеціалізуватись на консалтингових послугах з питань реєстрації суб'єктів господарювання; отримання кредитів; працевлаштування; навчання; оподаткування; обліку і звітності; отримання дозволів; відкриття рахунків у банках; управління підприємствами та ін. Перші кроки щодо такої співпраці зроблені Державним підприємством "Івано-Франківський обласний молодіжний центр праці" та молодіжним громадським центром "Еталон", які на базі Івано-Франківського бізнес-інкубатора реалізують підприємницький проект "Студентська бізнес-студія". Програма її діяльності включає: заняття з бізнес-проекування, бізнес-консультування, підготовку і участь у молодіжних конкурсах підприємницьких ініціатив, презентації та захист студентських бізнес-проектів, надання особистого бізнес-майданчика для успішного започаткування справи. Крім цього, бізнес-інкубатори можуть бути допоміжною ланкою у створенні та функціонуванні центрів надання адміністративних послуг, у тому числі супутніх. З метою підтримки підприємництва у сільській місцевості в рамках реалізації проекту транскордонного співробітництва ЕКОНЕТ створено два центри розвитку сільського підприємництва в селищі Войнилів у Калуському та с. Зелена у Надвірнянському районах.

Посилено увагу до фінансового сприяння малому бізнесу. Регіон займає друге місце за обсягом коштів обласного бюджету, спрямованих на підтримку суб'єктів малого підприємництва. Щорічно з обласного бюджету на цю мету виділяється 1,5 млн. гривень [2, с. 9–10, 79–80]. Розроблено і впроваджено дієвий механізм кредитування підприємницьких проектів через Регіональний фонд підтримки підприємництва. Впродовж 2010–2012 років їх профінансовано 30 на суму 3,6 млн грн, у I півріччі п.р. – 5 на суму 620 тис. гривень.

Для забезпечення сфери бізнесу висококваліфікованими управлінськими кадрами (менеджерами) в області проводиться робота щодо залучення кандидатур з числа підприємців до участі у Програмі перепідготовки управлінських кадрів для сфери підприємництва «Українська ініціатива». В рамках цієї програми успішно пройшли відбір на стажування у 2013 році в Німеччині 6 підприємців. У 2012 році їх стажувалось за кордоном 11.

Висновки

Разом з тим, стверджувати про кардинальне покращення умов ведення підприємницької діяльності ще передчасно. Неоднозначна ситуація склалася зі скасуванням свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів господарювання, що призвело не до скорочення витрат, а навпаки, до їх збільшення через необхідність замість надання копії свідоцтва отримувати платні витяги з відповідного Єдиного державного реєстру. Слід прискорити прийняття Закону України «Про адміністративні послуги», яким затвердити вичерпний перелік адмінпослуг, що надаються органами влади, і завершити створення мережі центрів їх надання в області. Державне регулювання втрачає свою ефективність за відсутності системного і фахового діалогу між органами державної влади та бізнес-асоціаціями малого і середнього бізнесу, промисловістю, роботодавцями та інвесторами. На сьогодні в області цей процес відбувається, проте такий діалог треба значно посилити. В рамках партнерських відносин влади і бізнесу мають стати систематичними зустрічі з громадськими об'єднаннями підприємців, у тому числі засідання регіональної ради підприємців при обласній державній адміністрації, яких у 2011–2012 роках проведено 12. З метою недопущення неправомірних та безпідставних перевірок суб'єктів підприємницької діяльності за ініціативою членів цієї ради визначено посадових осіб правоохоронних і контролюючих органів, відповідальних за співпрацю з нею для оперативного реагування на проблемні питання, роботу яких слід докорінно активізувати.

Підсумовуючи, варто особливо наголосити на необхідності активізації політики державної підтримки малого та середнього підприємництва шляхом:

- створення і розвитку інноваційно-орієнтованої бізнес-інфраструктури як стимулу до інноваційної активності малих та середніх підприємств і становлення адекватних сучасній ринковій економіці ланцюгів взаємозв'язку науки, технологій та виробництва;
- розгляду можливості відновлення преференцій і податкових стимулів для суб'єктів господарювання, які займаються інноваційною діяльністю та впроваджують інноваційні проекти, зокрема, відповідних змін до Податкового і Митного кодексів України, законів України «Про інноваційну діяльність» та «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»;
- проведення оцінки ефективності та результативності функціонування об'єктів інноваційної бізнес-інфраструктури (інноваційних кластерів, бізнес-інкубаторів, технопарків тощо).

Для реалізації цих напрямів доцільно вжити таких заходів, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання подальшого розвитку підприємницького середовища:

- збільшення обсягів надання державної фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва, у тому числі мікрокредитів для започаткування і ведення власної справи;
- проведення навчальних заходів для підприємців та широких верств населення щодо започаткування та ведення власної справи;
- з метою захисту місцевих товаровиробників, зменшення експорту необробленої деревини і стимулювання глибинної її переробки внести зміни до Положення про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини, затвердженого наказом Держлісгоспу України від 19. 02. 2007 року № 42 «Щодо вдосконалення механізму продажу необробленої деревини», в частині наявності в їх учасників матеріально-технічної бази для переробки деревини, робочих місць та сплати платежів до бюджету;
- скасування сплати митних зборів за ввезення компонентів, необхідних для започаткування виробництва продукції у результаті здійснення інвестиційних проектів;
- відновлення практики часткового погашення відсотків за кредитами, залучених суб'єктами малого підприємництва, які працюють у пріоритетних галузях економіки, за рахунок коштів державного бюджету;
- поетапного зменшення рівня єдиного соціального внеску з 34% до 20% від мінімальної заробітної плати для забезпечення прийнятних умов з легалізації найманих працівників та оплати їх праці.

Ці та інші заходи не лише сприятимуть подальшому розвитку підприємництва як невід'ємної ознаки ринкового середовища, а й забезпечать на цій основі послідовне формування так званого середнього класу як необхідної умови побудови громадянського суспільства та незворотності започаткованих Президентом України В. Ф. Януковичем економічних, соціальних і не менш важливих гуманітарних реформ.

Література

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2013. – 576 с.

2. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Івано-Франківської області на 2013 рік і основні напрями розвитку на 2014 та 2015 роки / [редкол. : Зварич І.Т. (голова), Плавюк В.С., Попович В. В., Петренко В.П., Насадюк В.В., Яворська Г.Р.] ; за ред. І. Т. Зварича. – Івано-Франківськ : Видавець «ПП Корольчук В.Ф.», 2013. – 115 с.

References

Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche of Ukrainy v 2013 rotsi: Shchorichne poslannya Prezidenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy. - K.: NISD, 2013. - 576 s. [in Ukrainian]

Programa sotsialno-ekonomichnogo ta kulturnogo rozvytku Ivano-Frankivskoi oblasti na 2013 rik i osnovni napriamy rozvytku na 2014 ta 2015 roky / Redkol.: Zvarych. I. T. (golova), Plaviuk V.S, Popovych V. V., Petrenko V. P., Nasadiuk V. V., Yavorska G. R.; za red. I. T. Zvarycha. - Ivano-Frankivsk: Vidavets "PP Korolchuk V. F.", 2013. - 115 s. [in Ukrainian]

Рецензія/Peer review : 15.7.2013 р.

Надрукована/Printed :13.8.2013 р.

Рецензент: д.е.н., проф., Заслужений діяч науки і техніки України, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, завідувач кафедри економічної кібернетики Благун І. С.